

Diplomová práce

Student : Lenka MARKOVÁ

Obor : ČJ - D

Název práce v českém jazyce : Vývoj próz Arnošta Lustiga

Název práce v anglickém jazyce : The Development of Arnošt Lustig's Prose

Oponent diplomové práce : Prof. PhDr. Dagmar Mocná, CSc.

Posudek oponenta diplomové práce:

Diplomová práce Lenky Markové je příkladem dobře zvoleného a precizně zpracovaného analytického a interpretačního úkolu. Sledování významových a slohových posunů, k nimž dochází mezi jednotlivými textovými verzemi díla je metodou dobře zvládnutelnou, přitažlivou (nahlížíme přece do autorovy tvůrčí dílny) a téměř vždy produktivní. Arnošt Lustig je autorem, jenž ze všech českých prozaiků poválečné éry skýtá tuto možnost interpretům nejhojněji; navíc patří k autorům podstatným, a to nejen z hlediska vývojového, nýbrž i čtenářského (toto hledisko je při volbě tématu diplomové práce na učitelské fakultě bezesporu významné). Pozdějšímu přepracování se nevyhnula většina Lustigových děl; diplomantka tudíž stála před nutností volby, neboť sledování textových proměn všech děl by bylo fyzicky nezvládnutelné a vlastně nadbytečné. Nevím, zda autorka přemýšlela i o jiných možnostech, než je ta, kterou zvolila; její volba je však logická, neboť jde o nejkanoničtější Lustigova díla, navíc vzniklá v počátečním období jeho tvorby, a tudíž v historické a kulturní situaci pronikavě odlišné od té dnešní – lze tedy předpokládat, že rozdíl mezi textovými verzemi bude zvláště markantní. Jen jsem trochu na rozpacích ze zařazení Modlitby za Kateřinu Horowitzovou vzhledem k malému rozsahu pozdějších úprav; autorka tím sice poukazuje na skutečnost, že ne všechna Lustigova díla byla podrobena masivnímu přepracování, pokouší se i naznačit důvody, pro něž to autor nepovažoval za nutné; přesto zařazení tohoto díla nepovažuji za plně odůvodněné (snad jen jeho věhlasem). Za rozumnou naopak považuji rezignaci na sledování všech textových verzí díla; takováto minuciózní práce by měla smysl snad jen při přípravě kritické edice a podstatně odlišná zjištění by s největší pravděpodobností nepřinesla.

V hutném úvodu diplomantka rekapituluje – bez zbytečných podrobností - okolnosti Lustigova života a hlavně pak charakter jeho tvorby z 60. let a dobový kontext jejich vzniku (účelně přitom využívá nové akademické dějiny poválečné literatury a práce A. Hamana). Po tomto „povinném“ vstupu se už přísně věnuje meritě své práce: postupně probírá jednotlivá díla a explikuje povahu autorových zásahů do jejich původního znění. Tento úkol je snadný jen zdánlivě, neboť v množství nalezených textových diferencí (o časové náročnosti této přípravné fáze se snad netřeba zmiňovat) je třeba vysledovat základní tendence úprav, jinak badateli hrozí, že v nashromážděném materiálu utone. Diplomantce se to naštěstí nestalo; její výklad je přehledný, sevřený a důsledný. Vždy se zaměřuje na několik základních okruhů provedených úprav, jež střídavě dokládá účelně zvolenými příklady; oceňuji, že její výklad není přetížen citacemi, což pracím tohoto typu hrozí; je zřejmé, že diplomantka umí dobře zobecňovat. Oceňuji rovněž, že vesměs zřetelně (pro čtenáře přehledně) odlišuje, kde hovoří o celkové charakteristice díla a kde o jeho textovém vývoji a že se vzhledem k zadání práce soustřeďuje zejména na rovinu komparativní.

Jednu rovinu zobecnění však přece jen mohla ve své práci posílit: vyhodnocení toho, zda, a popřípadě jak zjištěné textové posuny proměnily celkové vyznění díla. Diplomantka ve shodě s odbornou literaturou konstatuje, že vývojový přínos Lustigovy prózy, zařazované k tzv. druhé vlně

válečné literatury, spočíval zejména v problematizaci dosavadních schematických vzorců hrdinství a zrahy, dobra a zla, na jejichž základě byly události 2. světové války až dosud traktovány. Naskytá se tudíž otázka, zda definitivní textové verze těchto děl v tomto rozmýváním hranic mezi dobrem a zlem pokračují, anebo zda je naopak zpětně zpevňují. Autorka se sice k tomuto problému vyjadřuje v závěrečných shrnutích, avšak její tvrzení se mi zdají být v jistém rozporu s předkládaným materiálem. Tvrdí-li např. že textové změny v současné verzi Modlitby pro Kateřinu Horowitzovou „nikterak nemění celkové vyznění příběhu“ (s. 72) a hned vzápětí konstatuje, že vedou k prohloubení kontrastu mezi nacisty a jejich oběťmi, vnímám to jako rozpor, neboť kontrast podle mého názoru obecně funguje jako nástroj zpřehlednění zobrazení, a je-li jasně eticky podložen (ve smyslu polaritě dobra a zla), bývá účinným nástrojem persuaze. Je ale možné, že můj dojem je mylný, neboť vždy velmi záleží na kontextech a ty práce až na výjimky z pochopitelných důvodů nezprostředkovává. Táhne-li ovšem pozdní Lustig skutečně k větší míře dořečenosti a polarizace svého fikčního světa než ten raný, jak tuto skutečnost budeme hodnotit? Jsou všechny ty úpravy, do nichž autor bezesporu vložil množství energie ve prospěch umělecké hodnoty jeho díla, nebo je tomu naopak? Diplomantka se snaží v závěru na tuto otázku odpovědět, byť spíše náznakově a poněkud vyhýbavě (dobré jsou obě verze, byť každá jinak). Soustřeďuje se přitom zejména na otázku délky textů (jez je pro její vrstevníky jistě zásadní), přičemž zřejmě zastává názor, že větší prokreslenost fikčního světa je za všech okolností hodnotou pozitivní. S tím by ovšem milovníci Hemingwayových povídek zásadně nesouhlasili. Byla bych proto ráda, kdybychom se k problému – jistě složitému – hodnocení uměleckých a dalších dopadů Lustigových úprav vrátili při obhajobě.

V interpretaci zjištěných textových posunů by bylo možno jít ještě dál, k širším společenským a kluturním kontextům: projevila se nějak ve způsobu, jímž pozdní Lustig zpracovává své obsedantní téma holokaustu podstatná proměna politických poměrů, k níž od 60. let 20. století došlo, nebo na něho jakožto autora programově neideologického a vycházejícího z autentické životní zkušenosti tyto proměny neměly žádný vliv? (mám na mysli nejen pád totalitního režimu a s ním spojeného direktivního řízení kultury, nýbrž třeba i podstatnou proměnu oficiálních postojů našeho státu i Evropy obecně k Židům, ke státu Izrael a k problematice holokaustu) Projevila se v nových textových verzích Lustigova dlouholetá americká zkušenost a jeho učitelské působení v kulturně odlišně nastavené společnosti? Je známo, že někteří z českých spisovatelských exulantů právě kvůli této kulturní odlišnosti v Americe neuspěli (E. Hostovský), jiní v ní naopak našli své nejvlastnější prostředí (J. Škvorecký). Přizpůsobil se Lustig nějak bestsellerové literární kultuře, vládnoucí za oceánem, anebo se v kontaktu s ní ještě více vyhranila jeho souvztažnost s evropskou literární tradicí?

Všechny vznesené otázky však nejsou výhradami k úrovni zpracování zvoleného tématu (ta plně odpovídá požadavkům na magisterskou práci), nýbrž náměty pro eventuelní další práci na něm, třeba v podobě rigorózní práce. Vzhledem k prokázané schopnosti analytického i syntetického způsobu myšlení má myslím diplomantka všechny předpoklady pro to, aby, bude-li chtít, postoupila ve své analýze do vyšší roviny zobecnění a pokusila se domyslet, co zjištěný vývoj textu Lustigových děl vypovídá o tvůrčí zkušenosti spisovatele, pohybujícího se v epicentru velkých dějinných zvrátů a mezi protikladnými ideologickými a kulturními systémy – a tedy vlastně o literatuře 20. století. Neboť A. Lustig je bezesporu jedním z jejich symbolů a práce Lenky Markové to znovu potvrzuje..

Práci jednoznačně doporučuji k obhajobě a navrhuji klasifikovat ji jako výbornou.

V ..*P. M.*..... dne *10. 5. 2010*.....

P. M.
.....
podpis oponenta dipl. práce